

A főváros terve

Írta: Kőmíves István, a fővárosi tanács elnökhelyettese

A budapesti tanácstagok plénuma a közelmúltban vitatta meg és hagyta jóvá a főváros idei tervét, költségvetését. A program részletei, adatai már nyilvánosságra kerültek. Kevésbé ismeretesek azonban azok a tartalmi vonatkozások, amelyek végső soron minősítik a tervet, és azok az elemzések, amelyek a tervjavaslat előkészítésének fázisában elvileg meghatározták az éves programot.

A terv kidolgozása nem volt mentes a gondoktól. Tudvalevő, hogy az előirányzatok az eredeti programhoz, a negyedik ötéves terv 1972-re megszabott üteméhez képest módosultak, változtak. A fejlesztési program átdolgozását a beruházások felülvizsgálatának országos kívánalma tette indokolttá. A kiindulópont azonban adott volt: *a tervek felülvizsgálata nem cél, hanem eszköz az alapvető feladatok megoldására, következképp nem a legfontosabb fejlesztési célok és irányok korrekciója, ellenkezőleg, ezek jobb megalapozása a feladat.* A beruházási piac feszültségei, a kapacitások elégtelensége, az építőipari árak emelkedése Budapest idei tervében is szükségessé tették a pénzügyi egyensúly megteremtését. A pénzügyi egyensúly biztosítása céljából egyes kisebb jelentőségű létesítmények törlesztése, más létesítmények időbeli átütemezésére — későbbi időpontban való kezdésére — volt szükség. Az ilyen módon felszabadított anyagi eszközök, valamint más pénzügyi eszközök átcsoportosítása az egyensúly megteremtése mellett lehetővé tette a főváros egész társadalmát szempontjából döntő beruházások meggyorsítását is. A tervmódosítás nyújtott módot gyakorlatilag a többi között a budapesti tömegközlekedés idej erőteljesebb fejlesztésére; az átcsoportosítások révén válik lehetővé a metró kelet-nyugati szárnya építésének ez évi befejezése; százmillió forint többletet sikerült előteremteni az észak-déli szárny építésének meggyorsítására s jelentős összegeket juttatott a módosított terv autóbuszok beszerzésére.

Hozzá kell tenni mindehhez, hogy a budapesti beruházások felülvizsgálatának nem egyszerűen pénzügyi hatásai voltak. A beruházások felülvizsgálata sem csupán erre a szerepre korlátozódott. A korrekció során elengedhetlenné vált a beruházások műszaki előkészítettségének elemzése s ennek során hatékony, konkrét intézkedések egész sora született, például a lakásépítkezés területeinek biztosítására, a kivitelezéshez szükséges tervdokumentációk időbeni elkészítésére.

Mindent összevéve: vitathatatlan, hogy a beruházási tevékenység elemzésének, vizsgálatának végleges eredménye a fővárosban is egy részleteiben ugyan módosított, összességében azonban megalapozottabb, reálisabb terv lett, amely határozott feltételeket és kereteket teremtett a lakosság életkörülményeinek, ellátásának további javításához. *Fő vonásaiban a módosított program mennyiségileg is, minőségileg is változtatlanul hagyta az eredeti közlésterv terv 1972-re előírt ütemét, sőt egyes területeken a fejlesztési és ellátási célkitűzések meg is haladták az eredeti előirányzatot.*

Budapesti idej tervét vizsgálva

nem szabad megfeledkezni annak egy objektíve gyenge pontjáról, nevezetesen arról, hogy *a programban előirányzott rekonstrukciók fejlesztése elmarad a kívánt mértéktől.* Budapest a századforduló táján fejlődött világvárossá. Azt az időszakot jelentős lakásépítés jellemzi. Nagyrészt akkor alakult ki a közművek és a főbb közutak hálózata. A főváros épületállománya, víz- és csatornarendszere zömében 70 éves vagy annál is idősebb. Mai állapotuk tehát műszakilag egy mindinkább fokozódó ütemű rekonstrukciós igényt támaszt. Ennek a követelménynek azonban sem az idej, sem pedig a negyedik ötéves terv még nem tud hiánytalanul eleget tenni. A lemaradás objektív magyarázata abban rejlik, hogy az újonnan jelentkező igények minél tökéletesebb, minél gyorsabb ellátása emészt fel a rendelkezésre álló pénzügyi és kivitelezői lehetőségeket. Jellemző példája ennek a lakásépítés. A fő cél — a lakosság szükségleteivel összhangban — az új családi otthonok tömeges építése. Ez viszont megköveteli, hogy a lakások többségét, mintegy 70—75 százalékát a még beépítetlen területekre telepítsék. Következésképp a közműfejlesztések is ezekre a területekre koncentrálnak — a rekonstrukció rovására. *Az új építése és a régi korszerűsítése közötti helyes arányok kialakítása az ötödik ötéves terv egyik legfontosabb feladata lesz.* A tervet azonban — az említett Achilles-sarokkal együtt is összességében kedvezőnek ítélni lehet, hiszen egy program tartalmát, jellegét nem az szabja meg, hogy mi maradt ki belőle, hanem az, hogy mennyire reális és megalapozott, mennyire szolgálja a célokat.

A szocialista demokrácia és az állami élet demokratizmusának szélesítésére hozott kongresszusi határozatok végrehajtásaként született meg az új tanácstörvény, amely jelentős mértékben növeli a tanácsok államigazgatási és gazdasági hatáskörét és önállóságát is. A fővárosi tanács idej tervét és költségvetését ilyen szempontból feltétlenül pozitívan kell értékelni, hiszen amíg tavaly a költségvetési bevételeknek 42 százaléka származott a kerületi tanácsoknak átengedett bevételi forrásokból, az idén már 85 százalék. E források átengedése egyúttal azt jelenti, hogy az önállóság mellett a kerületek anyagi érdekeltisége is növekszik. Ez pedig feltétlenül arra ösztönzi a tanácsokat, hogy az átengedett bevételi forrásokat minél teljesebb mértékben tervezzék meg, s minél hatékonyabban aknázzák ki a bevételek realizálása során.

Napjainkban sok szó esik a tanácsai tervezés demokratizmusáról. Épp ezért hangsúlyozni kell: e tekintetben *a demokratizmus legfőbb kritériuma az, hogy milyen mértékben szolgálja a terv a lakosság ellátását.* A terv tanácsulési vitája során sok értékes észrevétel, javaslat hangzott el. Ezek nagyrészt a végrehajtás módjait érintették, s általuk kisebb módosításokra is sor került. Az a tény, hogy a tanács alapjában egyetértett a tervjavaslattal, reálisnak ítélte azt, remélhetőleg azt is jelenti, hogy a főváros lakosságának egyetértésével találkozhatunk.